

Regelbunden tillsyn 2012

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning.....	3
När du tolkar statistiken tänk på följande:	4
Resultat för grundskolan – nästan alla grundskolor har brister.....	5
Flest förelägganden gäller området särskilt stöd.....	5
Grundskolorna brister ofta i löpande information till vårdnadshavare och i arbetet med åtgärdsprogram	6
Nya krav på Skolbibliotek och Elevhälsa.....	7
Resultat för gymnasieskolan – endast 4 skolor utan brister 2012.....	8
Gymnasieskolorna brister ofta i arbetet med särskilt stöd och trygghet och studiero.....	8
Gymnasieskolorna brister ofta i arbetet med åtgärdsprogram och kränkande behandling .	9
Många gymnasieskolor uppfyller inte nya krav på skolbibliotek och elevhälsa	10
Resultat för obligatoriska sarskolor och gymnasiesarskolor – erbjuder inte alltid Trygghet och studiero	11
Resultat för kommuner och stadsdelar – 46 huvudmän granskades 2012.....	12
De flesta kommuner får föreläggande gällande uppföljning och utveckling av utbildningen	12
Kommunerna brister i det systematiska utvecklingsarbetet.....	13
Resultat för kommunal förskoleverksamhet – brister ofta i Trygghet och god miljö.....	14
Resultat för kommunala fritidshem – många brister i det förebyggande arbetet mot kränkande behandling.....	14
Resultat för kommunal vuxenutbildning – många brister i arbetet med det Pedagogiska ledarskapet och utvecklingen av utbildningen.....	14

Sammanfattning

- Inom ramen för den regelbundna tillsynen 2012 fattade Skolinspektionen beslut för 981 grundskolor (inklusive särskolor och med fritidshem) och 256 gymnasieskolor (inklusive särskolor) samt för 46 kommuner med tillhörande verksamhetsformer (förskola, fritidshem, vuxenutbildning).
- De flesta granskade skolor och verksamheter fick påpekanden om brister. Vanligast är brister som rör information till vårdnadshavare, skolans/huvudmannens förebyggande arbete mot kränkande behandling, arbete med åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd samt systematiska kvalitetsarbete.
- 30 av 745 grundskolor och 4 av 213 gymnasieskolor fick inga påpekanden alls.
- 12 procent av samtliga granskade skolor fick kritik gällande elevhälsa och 9 procent gällande skolbibliotek som är nya krav sedan den nya skollagen trädde i kraft 1 juli 2011.

Inledning

I denna rapport redovisas de beslut Skolinspektionen fattat inom den regelbundna tillsynen tillsyn år 2012. Tillsynen sker ungefär vart femte år och fokuserar på avvikelser från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar. Rapporten lyfter alltså endast de iakttagelser där utrymme för förbättring noterats.

Om en skola eller verksamhet har brister kan Skolinspektionen fatta beslut om ett föreläggande.¹ I ett föreläggande står det vilka brister som måste åtgärdas, och vilka krav Skolinspektionen ställer på huvudmannen, alltså den som driver verksamheten. Om en skola eller verksamhet har mindre allvarliga brister kan Skolinspektionen fatta beslut om en anmärkning. Då är huvudmannen, alltså den som driver skolan, skyldig att åtgärda bristerna. Skolinspektionen följer upp att bristerna åtgärdas för samtliga ovan nämnda beslut. Även om en skola eller verksamhet har brister kan Skolinspektionen avstå från att ingripa. Denna möjlighet finns om överträdelsen är ringa, om bristen snabbt rättas till eller om det finns särskilda skäl att avstå från att ingripa.

¹ Ett föreläggande kan även förenas med vite. Det betyder att huvudmannen, alltså den som ansvarar för skolan, kan bli tvungen att betala en summa pengar om inte bristerna åtgärdas i tid.

När du tolkar statistiken tänk på följande:

- Statistiken är inte baserad på ett slumpmässigt urval och kan därför inte generaliseras till att gälla alla skolor och verksamheter i riket. De skolor som granskats under 2012 är dock tillräckligt många och tillräckligt lika skolorna² i riket för att vi ska kunna se vissa övergripande mönster för samtliga skolor gällande bristerna.
- De brister som presenteras i statistiken är de som påträffades vid tiden för tillsynen. Eftersom tillsynen ska fungera som underlag för skolans utvecklings- och förbättringsarbete kan en del av de påträffade bristerna redan åtgärdats.
- Det är svårt att jämföra resultatet av tillsynen mellan olika år eftersom modellen för tillsyn kontinuerligt utvecklas och anpassas till nya förutsättningar, t.ex. lagförändringar.

² Avseende antal elever, andel elever med minst G i samtliga ämnen för grundskolan och behörighet till universitet- och högskolestudier för gymnasieskolan

Resultat för grundskolan – nästan alla grundskolor har brister

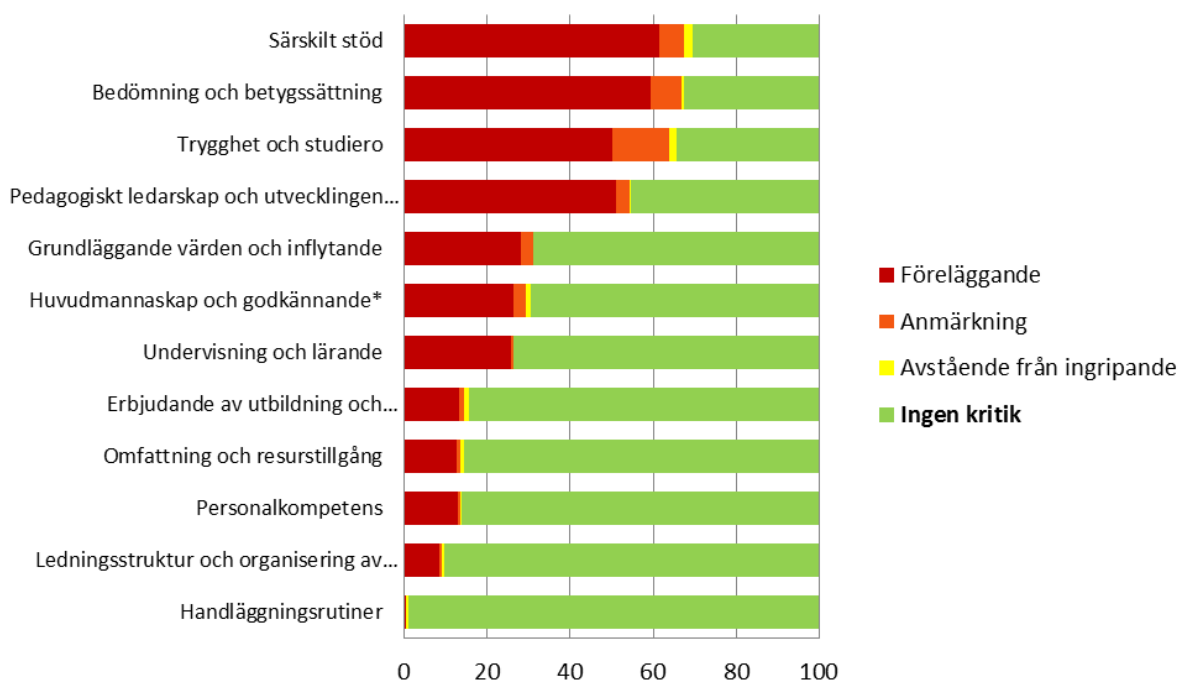
År 2012 ingick 745 grundskolor³ skolor varav 71 fristående i den regelbundna tillsynen.

Nästan samtliga grundskolor som granskades 2012 hade någon form av brister. 30 av grundskolorna (4 procent) som granskats hade inga brister, det vill säga att de uppfyllde de krav, lagar författningar och förordningar som finns. Det är nästan dubbelt så många jämfört med föregående år då antalet grundskolor utan brister var 17 stycken.

Flest förelägganden gäller området särskilt stöd

Av grundskolorna⁴ som granskades 2012 hade flest brister påpekats under bedömningsområdet Särskilt stöd, se diagram 1. Hela 7 av 10 skolor påvisade brister under Särskilt stöd. En stor del av bristerna hittas också under områdena Bedömning och betygssättning, Trygghet och studiero samt Pedagogiskt ledarskap och utveckling av verksamheten. Mellan 55 och 67 procent av skolorna hade brister under dessa områden. Det är samma områden som låg högst förra året men då med Trygghet och studiero i topp.

Diagram 1. Andel grundskolor med brister per bedömningsområde och beslut år 2012.

*Gäller endast fristående skolor.

³ Totalt finns 4 616 grundskolor i Sverige. (Skolverket.se. Skolor läsåret 2011/12.)

⁴ 745 grundskolor

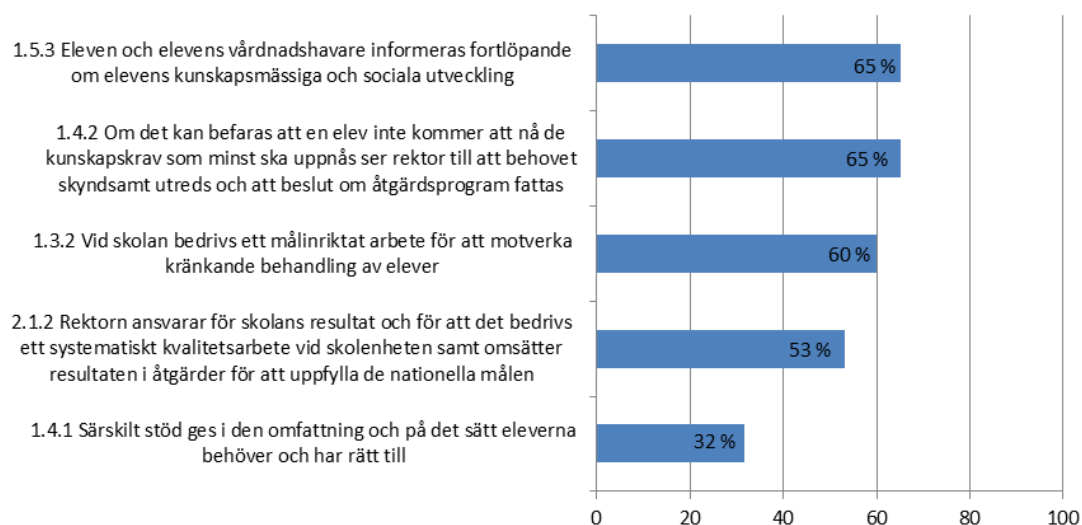
De flesta bristerna resulterar i förelägganden (87 procent). Vid mindre allvarliga brister kan Skolinspektionen i stället ge en anmärkning, det sker i 10 procent av fallen. Området Trygghet och studiero har störst andel anmärkningar. Det rör ofta skolans arbete att motverka kränkande behandling. Endast 3 procent av bristerna resulterar i att Skolinspektionen avstår från att ingripa, vilket bland annat används när bristen är ringa eller går snabbt att rätta till.

I genomsnitt hade en grundskola brister under 4 olika bedömningsområden. Cirka hälften av skolorna hade brister på 0–3 områden och nästan lika många skolor hade brister på 4–7 områden (44 procent). Endast en liten del, 5 procent, hade brister på fler än 7 områden. Det är viktigt att poängtera att antalet brister inte är ett absolut mått på en skolas kvalitet. Även enstaka brister kan vara allvarliga genom att bristens karaktär och djup kan ha stor betydelse för skolans arbete och möjlighet att erbjuda alla elever en god utbildning i en trygg miljö.

Grundskolorna brister ofta i löpande information till vårdnadshavare och i arbetet med åtgärdsprogram

Vid en mer detaljerad granskning av vad som kritiserats under de olika bedömningsområdena 2012 visar det sig att den vanligaste bristen är att elevens vårdnadshavare inte informeras fortlöpande om elevens kunskapsmässiga och sociala utveckling. Se diagram 2. Denna bedömningspunkt infördes i och med att den nya skollagen infördes i juli 2011 och 65 procent av skolorna uppvisade brister under 2012 jämfört med 60 procent föregående år. Bedömningspunkten innehåller främst kritik gällande de individuella utvecklingsplanerna.

Diagram 2. De fem bedömningspunkterna där störst andel grundskolor fått brister år 2012.

Grundskolorna som granskades 2012 uppvisar även i övrigt en liknande bild av vanliga brister jämfört med föregående år. Brister i arbetet med åtgärdsprogram delar platsen som den vanligaste bristen med särskilt stöd 2012 och andelen är oförändrad jämfört med året innan (65 procent). Kritiken innehåller främst att rektor inte ser till att beslut fattas om åtgärdsprogram samt att de inte anger vad behoven är, hur de ska tillgodoses, följas upp eller utvärderas.

År 2011 var den vanligaste bristen skolornas förebyggande arbetet mot kränkande behandling av elever. Den bristen är mindre förekommande 2012 (60 procent). Den största kritiken i det förebyggande arbetet gäller att skolorna ska ha en plan mot kränkande behandling som även ska ange vilka åtgärder som ska vidtas samt hur de ska följas upp.

Brister i det systematiska kvalitetsarbetet är i stort sett oförändrat jämfört med föregående år (53 procent). Kritiken handlar ofta om rektors ansvar att driva ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen.

Även bedömningspunkten att elever inte ges det stöd i den omfattning och på det sätt som de behöver och har rätt till är vanligt förekommande i år där 32 procent av skolorna uppvisade brister. Kritiken består främst i att eleverna inte får det stöd som de har rätt till och behöver och erbjuds heller inte studiehjälp på modersmålet. Denna bedömningspunkt var inte bland de fem vanligaste förra året, då var istället elevinflytande med på listan.

Grundskolor med särskola⁵ samt grundskolor med fritidshem⁶ granskades under 2012 med hjälp av ett eget bedömningsunderlag där vissa bedömningspunkter överensstämmer med grundskolans men där andra skiljer sig åt. Dessa grundskolor har samma mönster gällande vanliga brister i tillsynen.

Nya krav på Skolbibliotek och Elevhälsa

I och med den nya skollagen ökade kraven på tillgång till skolbibliotek och elevhälsa.

Enligt den nya skollagen ska skolorna samråda med elevhälsan vid utredningar för särskilt stöd och det ska finnas elevhälsa som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Nästan 8 procent⁷ av grundskolorna fick konstaterade brister gällande elevhälsan.

Skolorna är nu även skyldiga att se till att eleverna har tillgång till skolbibliotek som används i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. Under

⁵ 109 grundskolor med särskolor

⁶ 86 grundskolor med fritidshem

⁷ 76 grundskolor inklusive grundsärskolor

2012 fick 7 procent av de granskade grundskolorna⁸ fick konstaterade brister gällande skolbibliotek.

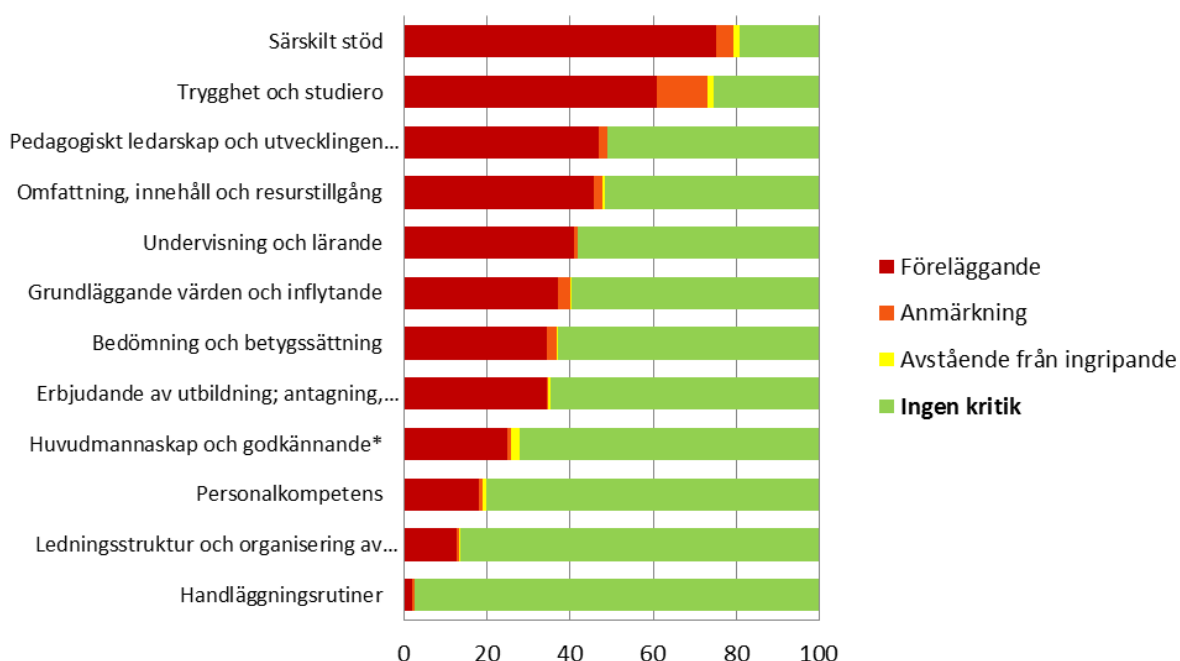
Resultat för gymnasieskolan – endast 4 skolor utan brister 2012

2012 granskades 213 gymnasieskolor⁹ varav 97 fristående inom den regelbundna tillsynen. Nästan samtliga gymnasieskolor som granskades 2012 hade någon form av brister. Endast 4 av gymnasieskolorna var utan brister (2 procent) vilket innebär att de levde upp till de krav, lagar, författningar och förordningar som finns. Det är en skola mindre än föregående år.

Gymnasieskolorna brister ofta i arbetet med särskilt stöd och trygghet och studiero

Precis som för grundskolan är de vanligt med brister på bedömningsområdet som rör Särskilt stöd (81 procent) men Trygghet och studiero är också ett vanligt förekommande bristområde (75 procent). Se diagram 3.

Diagram 3. Andel gymnasieskolor med brister per bedömningsområde och beslut år 2012.

*Gäller endast fristående skolor.

Cirka hälften av gymnasieskolorna får brister under Pedagogiskt ledarskap och Omfattning, innehåll och resurstillgång (t.ex. att det finns tillgång till nödvändiga materiella resurser för

⁸ 71 grundskolor inklusive grundsärskolor

⁹ Totalt finns 1005 gymnasieskolor i Sverige. (Skolverket.se. Skolor läsåret 2011/12.)

utbildningen). Jämfört med föregående år har det inte skett några stora förändringar. Då hade flest skolor brister¹⁰ under Trygghet och studiero, Särskilt stöd, Pedagogiskt ledarskap och utveckling av utbildningen samt Omfattning och resurstillgång.

De flesta bristerna resulterar i förelägganden (92 procent). Vid mindre allvarliga brister kan Skolinspektionen i stället ge en anmärkning, det sker i 6 procent. Området Trygghet och studiero har precis som grundskolan störst andel anmärkningar. Det rör även här ofta skolans arbete att motverka kränkande behandling. Endast 2 procent av bristerna resulterar i att Skolinspektionen avstår från att ingripa, vilket bland annat används när bristen är ringa eller går snabbt att rätta till.

I genomsnitt hade en gymnasieskola brister under 4,5 bedömningsområden. Den största andelen av gymnasieskolorna hade brister på 4–7 områden (56 procent). 12 procent hade brister under fler områden än 7. Det är viktigt att poängtera att antalet brister inte är ett absolut mått på en skolas kvalitet. Även enstaka brister kan vara allvarliga genom att bristens karaktär och djup kan ha stor betydelse för skolans arbete och möjlighet att erbjuda alla elever en god utbildning i en trygg miljö.

Gymnasieskolorna brister ofta i arbetet med åtgärdsprogram och kränkande behandling

Gymnasieskolorna som granskades 2012 uppvisar en liknande bild av vanliga brister 2012 jämfört med föregående år. Vid en mer detaljerad granskning av vad som kritiserats under de olika bedömningsområdena 2012 visar det sig att den vanligaste bristen är arbetet med åtgärdsprogram (78 procent). Se diagram 4. Kritiken innehåller, som för grundskolan, främst att rektor inte ser till att beslut fattas om åtgärdsprogram samt att de anger vad behoven är, hur de ska tillgodoseas, följas upp och utvärderas.

Den näst vanligaste bristen är skolornas förebyggande arbete mot kränkande behandling av elever (68 procent). Den största kritiken i det förebyggande arbetet gäller att skolorna inte har en plan mot kränkande behandling som ska ange vilka åtgärder som ska vidtas samt hur de ska följas upp.

Brister i det systematiska kvalitetsarbetet är som föregående år den tredje största kategorin (48 procent). Kritiken gäller främst rektors ansvar att driva ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen.

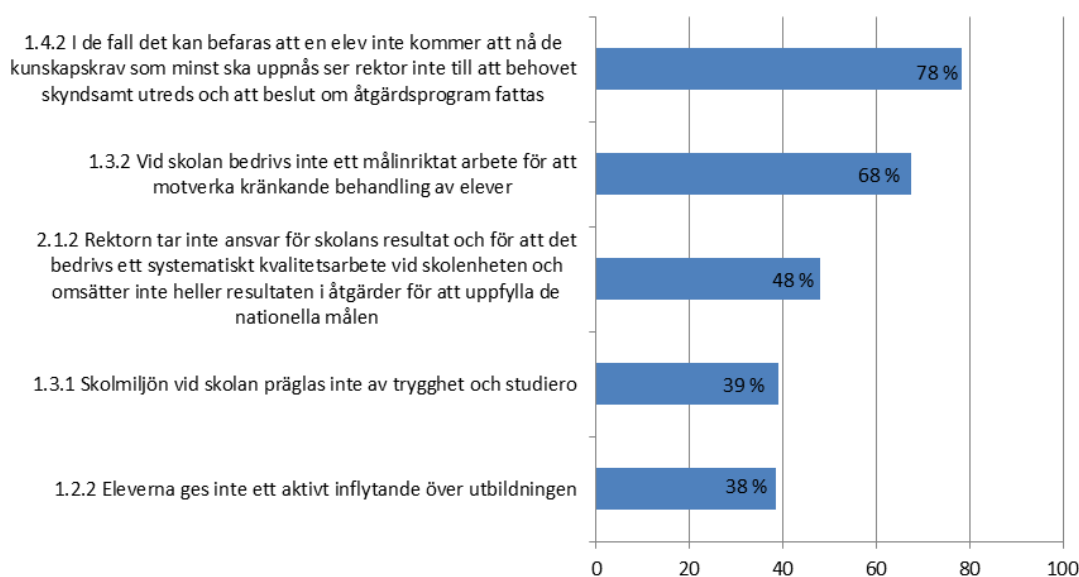
De två kvarvarande största bristerna gäller skolmiljön präglas av en trygg miljö (39 procent) och eleverna ges inte ett aktivt inflytande i utbildningen (38 procent). Bristerna ligger i

¹⁰ Granskade gymnasieskolor enligt 2010 års skollag

(15)

bristen på ordningsregler som tagits fram tillsammans med eleverna och att eleverna inte ges ett reellt inflytande i undervisningen m.m.

Diagram 4. De fem bedömningspunkterna där störst andel gymnasieskolor fått brister år 2012.

Många gymnasieskolor uppfyller inte nya krav på skolbibliotek och elevhälsa

I och med den nya skollagen ökade kraven på tillgång till skolbibliotek och elevhälsa.

Enligt den nya skollagen ska skolorna samråda med elevhälsan vid utredningar för särskilt stöd och det ska finnas elevhälsa som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Nästan 30 procent¹¹ av gymnasieskolorna fick konstaterade brister gällande elevhälsan.

Skolorna är nu även skyldiga att se till att eleverna har tillgång till skolbibliotek som används i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. Under 2012 fick 14 procent av gymnasieskolorna¹² brister gällande skolbibliotek.

¹¹ 72 gymnasieskolor inklusive gymnasiesärskolor

¹² 37 gymnasieskolor inklusive gymnasiesärskolor

(15)

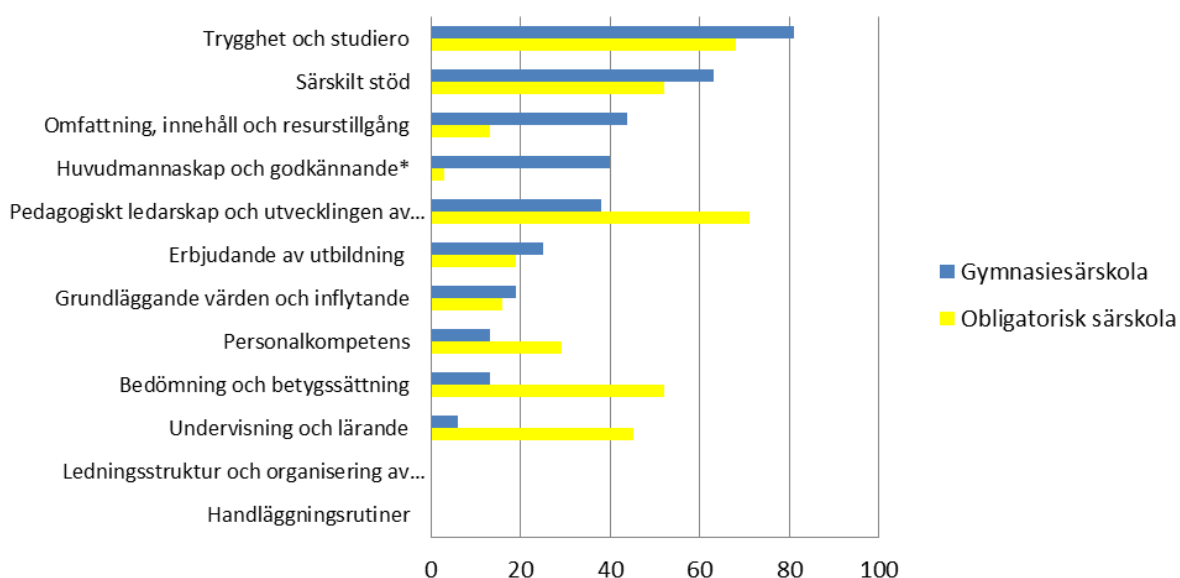
Resultat för obligatoriska särskolor och gymnasiesärskolor – erbjuder inte alltid Trygghet och studiero

År 2012 fattade Skolinspektionen 31 beslut om obligatorisk särskola/grundsärskola och 16 beslut om gymnasiesärskola på kommunövergripande nivå eller skolnivå.

Brister gällande området Trygghet och studiero (81 procent), framförallt beträffande det målinriktade arbetet för att förhindra kränkande behandling (75 procent) är den vanligaste kritiken för gymnasiesärskolorna. 56 procent av gymnasiesärskolorna och drygt 40 procent av grundsärskolorna får även kritik gällande åtgärdsprogrammen.

Även de obligatoriska grundsärskolorna får påpekanden gällande området Trygghet och studiero (68 procent) och kränkande behandling, men här är det främst planen mot kränkande behandling som får kritik. Gällande de obligatoriska grundsärskolorna är även det Pedagogiska ledarskapet och utvecklingen av utbildningen (71 procent) en vanlig brist som då främst gäller rektorns arbete med det systematiska kvalitetsarbetet (71 procent). För gymnasiesärskolorna fick 38 procent av samtliga granskade skolor brister på det systematiska kvalitetsarbetet.

Diagram 5: Andel obligatoriska grundskolor och gymnasiesärskolor med brister per bedömningsområde år 2012

(15)

Resultat för kommuner och stadsdelar – 46 huvudmän granskades 2012

Kommunen har som huvudman för de kommunala skolorna ansvar för att eleverna får den undervisning de har rätt till och att de ges förutsättningar att nå de nationella målen.

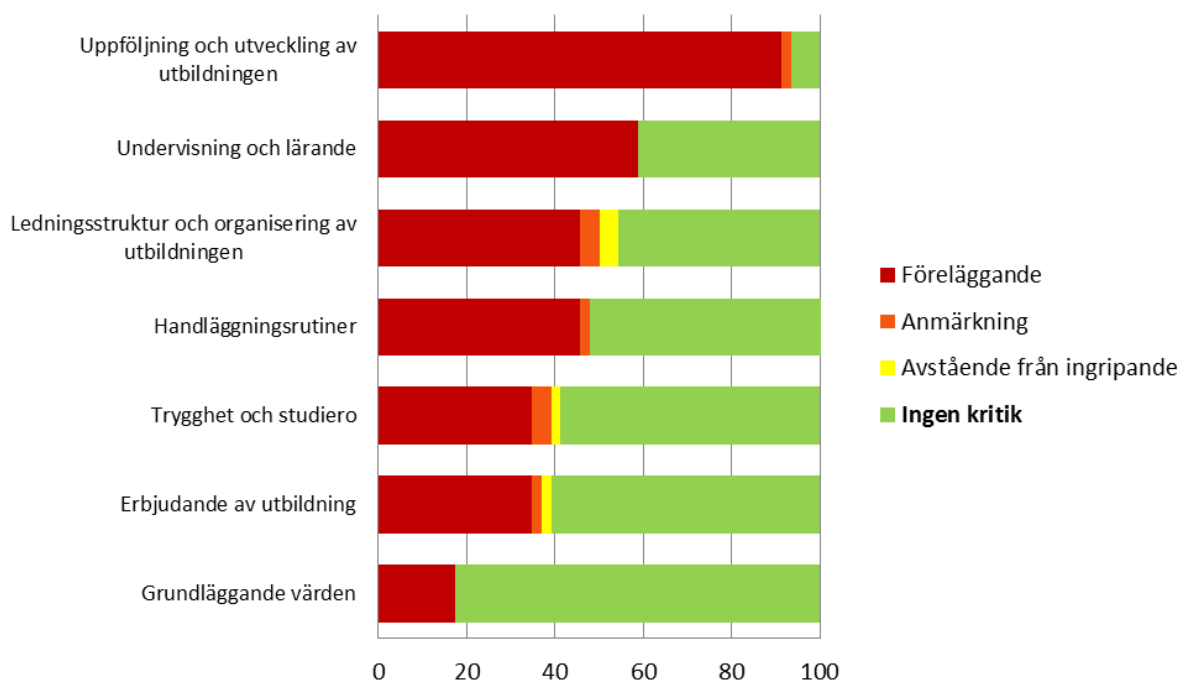
Kommunen har också det övergripande ansvaret för att verksamheten i skolorna bedrivs på ett sätt som stämmer överens med författningarnas krav. En del i den regelbundna tillsynen rör hur kommunen uppfyller de krav som ställs på huvudmannaskapet.

År 2012 fattade Skolinspektionen beslut om 46 kommuner och stadsdelar. År 2012 har många stora kommuner granskats som Göteborg, Stockholm och Linköping. Samtliga av de granskade kommunerna och stadsdelarna hade någon form av brister.

De flesta kommuner får föreläggande gällande uppföljning och utveckling av utbildningen

I nästan alla kommuner finns brister på området Uppföljning och utveckling av utbildningen (93 procent). Mer än hälften får kritik gällande Undervisning och lärande (59 procent) och Ledningsstruktur och organisering av utbildningen (54 procent).

Diagram 6. Andel kommuner och stadsdelar med brister per bedömningsområde och beslut år 2012.

De flesta bristerna resulterar även för kommuner i förelägganden (93 procent). Vid mindre allvarliga brister kan Skolinspektionen i stället för att förelägga tilldela huvudmannen en

(15)

anmärkning, det sker i 4 procent. Området Trygghet och studiero har precis som för grundskolan och gymnasieskolan störst andel anmärkningar men även Ledningsstruktur och organisering av utbildningen. Endast 2 procent av bristerna resulterar i att Skolinspektionen avstår från att ingripa, vilket bland annat används när bristen är ringa eller går snabbt att rätta till.

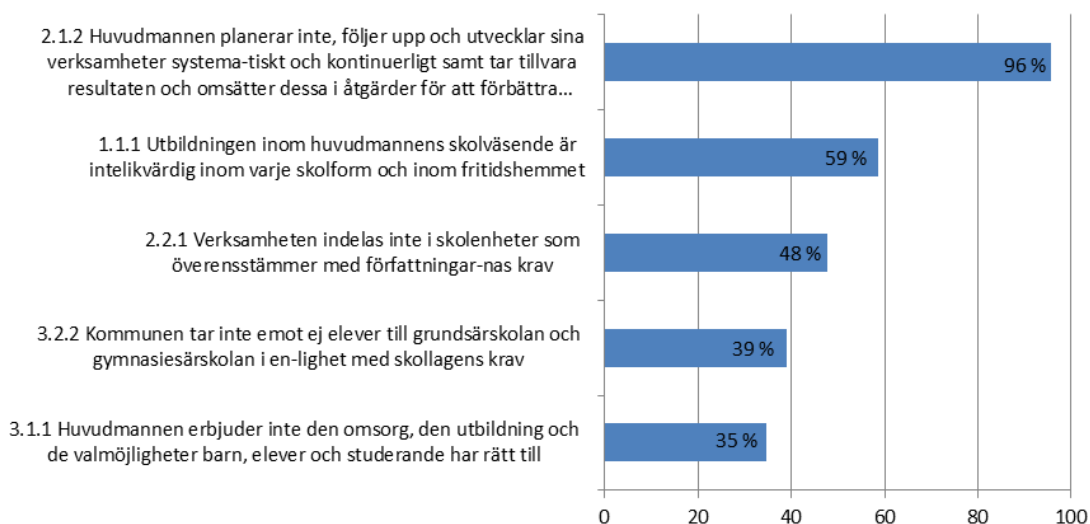
Kommunerna brister i det systematiska utvecklingsarbetet

Störst andel brist gäller att huvudmannen inte planerar, följer upp och utvecklar sina verksamheter systematiskt och kontinuerligt samt tar tillvara resultaten och omsätter dessa i åtgärder för att förbättra måluppfyllelse. Kritiken innehåller främst att det systematiska kvalitetsarbetet inte inriktas mot de mål som finns för utbildningen i skollagen och i andra föreskrifter.

59 procent av kommunerna brister gällande likvärdigheten för skolor och fritidshem inom kommunen. Det gäller bland annat att de ska ta hänsyn till barn och elevers olika behov.

Enligt den nya skollagen ska skolorna delas in i skolenheter och varje skolenhet ska ha en rektor som har det pedagogiska ansvaret, här brister 48 procent av kommunerna.

Diagram 7. De fem bedömningspunkterna där störst andel kommuner fått brister år 2012.

(15)

Resultat för kommunal förskoleverksamhet – brister ofta i Trygghet och god miljö

År 2012 fattade Skolinspektionen beslut om förskoleverksamhet i 46 kommuner. Nästan samtliga kommuner hade något område där det påpekades brister¹³ i förskoleverksamheten. De tre vanligaste bristområdena i kommunernas förskoleverksamhet är arbetet med Trygghet och god miljö i övrigt (76 procent), Utveckling och lärande (67 procent) och Kommunens styrning och ledning (47 procent).

Vid en närmare granskning av området Trygghet och god miljö får 75 procent av förskolorna kritik gällande det målinriktade arbetet med kränkande behandling främst gällande plan om kränkande behandling. Bristerna för Utveckling och lärande gällde främst brister i huvudmannens ansvar att förskolorna innehåller variation som stimulerar barnens utveckling och lärande samt erbjuder trygg omsorg, 45 procent. Kommunernas ledning och styrning innehåller främst kritik gällande uppföljning och utveckling av verksamheterna (49 procent).

Resultat för kommunala fritidshem – många brister i det förebyggande arbetet mot kränkande behandling

År 2012 fattade skolinspektionen beslut om 42 kommuners fritidsverksamhet. Hela 94 procent av de kommunala fritidsverksamheterna fick brister i sitt arbete med Trygghet och god miljö i övrigt. Det näst vanligaste bristområdet var Pedagogiskt ledarskap och utveckling av fritidshemmen, 85 procent. Området Utveckling och lärande så som ledning och stimulans till eleverna var det tredje största området och där hade 65 procent av de granskade kommunerna brister.

Kritiken gällde främst det förebyggande arbetet mot kränkande behandling (91 procent), hur huvudmannen planerar och följer upp verksamheten (79 procent) samt att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs (78 procent). Det är samma typ av brister som föregående år.

Resultat för kommunal vuxenutbildning – många brister i arbetet med det Pedagogiska ledarskapet och utvecklingen av utbildningen

År 2012 granskade Skolinspektionen 29 verksamheter inom vuxenutbildningen i 27 kommuner. Nästan hälften av dessa verksamheter fick brister på området gällande

¹³ En kommuns förskoleverksamhet uppfyllde de krav, lagar och författningar som finns.

(15)

Pedagogiskt ledarskap och utveckling av utbildningen (83 procent). 55 procent fick brister under området Trygghet och studiero och 41 procent under Erbjudande av utbildning.

Vid en mer detaljerad granskning av vad som kritiserats i kommunernas vuxenutbildning ser vi att huvudmannen inte planerar, följer upp och utvecklar utbildningen på huvudmannanivå (79 procent). 55 procent av de granskade verksamheterna bedriver heller inte ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av eleverna av huvudmannen.

Andra vanliga punkter som kritiserats gäller att hemkommunen inte ser till att de vuxna som har rätt till och önskar delta i kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå får delta i sådan utbildning (34 procent) eller erbjuder kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå i enlighet med författningarnas krav (21 procent).